

Nr 45

Utlåtande i anledning av motioner angående ersättningen för intrång enligt naturvårdslagen.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 438 av herrar *Sveningsson* och *Enarsson* samt II: 539 av herr *Hedin m. fl.*, har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av möjligheten att inrätta en central värderingsnämnd för värdering av ersättning till enskilda för intrång på grund av naturvårdslagens bestämmelser om naturvårdsobjekt.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från *statens naturvårdsverk* och *Riksförbundet Landsbygdens Folk*. Se *Bilaga* till detta utlåtande.

Utskottet. I föreliggande motioner riktas uppmärksamheten på de svårigheter som ofta föreligger att inom rimlig tid uppnå frivilliga överenskommelser i förvärvs- och ersättningsärenden mellan kronan och enskilda markägare i samband med intrång för naturvårdsändamål och att därigenom utdragna domstolsförhandlingar ofta blir följden. För att så långt möjligt undvika ett sådant både kostsamt och tidskrävande förfarings sätt borde man enligt motionärernas mening kunna hänskjuta ärenden till en central värderingsnämnd, där såväl det allmänna som de enskilda markägarna skulle vara representerade. Genom inrättande av en sådan nämnd skulle förutsättningar skapas för att frivilliga överenskommelser i flertalet fall kunde komma till stånd.

Som framgår av statens naturvårdsverks yttrande har hos verket inrättats en delegation för markfrågor med uppgift att biträda verket och länsstyrelserna med värdering av mark, beräkning av löseskilling och ersättning samt vid förhandlingar i markfrågor. Delegationen har hittills varit verksam endast under omkring ett år. Det finns enligt verkets mening anledning att för framtiden räkna med goda resultat av dess arbete. Sedan delegationen genom sin verksamhet utbildat enhetliga normer i bl. a. ersättningsfrågor väntas frivilliga överenskommelser kunna träffas i större utsträckning och inom kortare tid än vad tidigare varit fallet. Ämbetsverket finner det vidare ej uteslutet att delegationen i ett sådant senare skede även kan få funktion som central värderingsnämnd av det slag motionärerna åsyftar.

Med anledning av vad sålunda anförts finner utskottet någon särskild åtgärd från riksdagens sida ej påkallad till följd av motionerna.

Utskottet hemställer således

att riksdagen lämnar motionerna I: 438 och II: 539 utan åtgärd.

Stockholm den 26 november 1968

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Mossberger (s)*, Hedström (s), Carl Eskilsson (h), Skårman (fp), Hermansson (cp), Magnusson (s)*, Augustsson (s), Lundberg (h)*, Karl-Erik Eriksson (fp) och fru Lundblad (s);

från a n d r a kammaren: herr Hansson i Skegrie (cp), fru Lindskog (s), herrar Arweson (s), Eliasson i Moholm (h)*, Johanson i Västervik (s), Persson i Skänninge (s), Nilsson i Lönsboda (fp)*, Eskilsson i Likenäsa (s)*, Åberg (fp)* och Sundkvist (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Yttranden över motionerna I:438 och II:539

Statens naturvårdsverk (15.3.1968)

Naturvårdsverket, som anser att det för närvarande saknas anledning att företa den i motionerna avsedda utredningen, anför.

För att förverkliga det program för naturvården, som uppställts av statsmakterna vid 1963 års riksdag (jfr prop. 1963: 71; JoU 11; rskr 139) är det angeläget att förhandlingar i förvärvs- och ersättningsärenden mellan kronan och markägare bedrivs så snabbt och smidigt som möjligt och att parterna inte onödigtvis inleder domstolsförfarande.

Som motionärerna angivit har det dock ofta visat sig svårt att inom rimlig tid nå frivilliga överenskommelser. Med anledning härav har på förslag av dåvarande statens naturvårdsnämnd en delegation för markfrågor inrättats hos naturvårdsverket med uppgift att biträda verket och länsstyrelserna med värdering av mark, beräkning av löseskillning och ersättning samt vid förhandlingar i markfrågor. Delegationen har hittills varit verksam endast under ett halvt år. Det finns emellertid enligt verkets mening anledning att för framtiden räkna med goda resultat av dess arbete. Sedan delegationen genom sin verksamhet utbildat enhetliga normer i bl. a. ersättningsfrågor torde frivilliga överenskommelser kunna träffas i större utsträckning och inom kortare tid än vad nu är fallet. Det synes vidare ej uteslutet att delegationen i ett sådant senare skede även kan få funktion som central värderingsnämnd av det slag motionärerna åsyftar.

Riksförbundet Landsbygdens Folk (11.3.1968)

Riksförbundet avstyrker motionerna, men påpekar att motionärernas konstaterande att svårigheter ofta föreligger att åstadkomma frivilliga överenskommelser är riktigt. Detsamma gäller delvis rörande tidsutdräkten vid domstolsbehandlingar. Riksförbundet anför bl. a.

Anledningen till vad sålunda angivits är av skiftande art. Till att börja med bör det fastslås att ej minst myndigheterna ännu saknar fast grepp om ärendenas karaktär och ännu ej presterat några fasta riktlinjer för behandlingen av ersättningsfrågorna. Enligt förbundets erfarenhet — förbundet handlägger ett flertal naturvårdsärenden genom sin juridiska avdelning — är anledningen till den i stort sett otillfredsställande ordningen att länsstyrelserna och Statens Naturvårdsverk i många fall underlåter att undersöka reella möjligheter till avtal. Det är således vanligt att ärenden trots påstötningar från de ersättningsberättigades sida ej göres till föremål för snabb behandling. Detta gäller särskilt då fråga är om principiella problem eller då relativt stora ekonomiska frågor kan komma under diskussion. Enligt förbundets mening är de av motionärerna påpekade olägenheterna i hög grad beroende av nu anmärkta förhållanden.

Inrättande av en central värderingsnämnd är enligt förbundets åsikt olämpligt. En sådan nämnds arbete skulle endast innebära ytterligare komplikationer och än längre fördröja avgörandena. Det är enligt förbundets mening av största betydelse att möjligheterna till domstolsbehandling kvarstår. Förbundet kan för sin del ej

finna någon principiell skillnad mellan ärenden enligt naturvårdslagen och sådana enligt t. ex. vattenlagen, expropriationslagen och lagen om allmänna vägar. Sist angivna värderingsfrågor avgöres av domstolarna och ingen har hittills såvitt känt ifrågasatt lämpligheten därav. Ett genomförande av motionärernas förslag skulle i realiteten innebära en återgång till förhållandena före tillskapandet av expropriationsdomstolarna, dvs. nämnden skulle få en ställning som de tidigare expropriationsnämnderna hade.

För att åstadkomma en bättre ordning torde det bli nödvändigt att vidta andra åtgärder. Förbundet anser då att fördelar skulle kunna vinnas genom framför allt utarbetande av fasta normer, inrättande av nya typer av expropriationsdomstolar efter förebild av vattendomstolarna och snabbare och effektivare behandling hos länsstyrelserna och naturvårdsverket. Förbundet har gjort den erfarenheten att tidsutdräkten mellan en åtgärd från myndigheternas sida, som kan utlösa en ersättningssituation och allvarligt menade underhandlingar ofta är orimligt lång. Många gånger göres den erfarenheten att förordnanden utfärdas t. ex. om strandskyddsområden med avsevärd omfattning men att framställningar därefter om dispens fördröjes och att då avslag meddelas, som kan medföra ersättningsskyldighet, några åtgärder ej vidtages för att lösa ersättningsproblemen. Detta har i många fall föranlett markägarna att så snart förutsättningar föreligger för en domstolsbehandling påkalla sådan. Åtgärden måste ses mot bakgrunden att söka påskynda behandlingen. I andra fall, t. ex. vid expropriationer från Kronans sida, fungerar numera behandlingsordningen tillfredsställande och detta framför allt på grund av myndigheternas påtagliga intresse att genom kontakter med markägarna lösa uppkommande problem avtalsvis.